

ความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาล อาจารย์นิเทศและผู้รับบริการ ต่อการฝึกปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ประไพ กิตติบุญถวัลย์ วท.ม.* จีราภรณ์ ชื่นนำ วท.ม.*
ผุสดี ก่อเจดีย์* เกศแก้ว สอนดี วท.ม.* ภูวสิทธิ์ สิงห์ประไพ นศ.ม.*

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงบรรยายนี้มีเพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาล อาจารย์นิเทศ และผู้รับบริการต่อการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ตลอดจนความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีจักษที่มีผลต่อการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ประชากรคือ นักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี ชั้นปีที่ 2 จำนวน 78 คน อาจารย์นิเทศ จำนวน 10 คนและผู้รับบริการในชุมชนจำนวน 78 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 3 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามการรับรู้ของนักศึกษา แบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศ และผู้รับบริการต่อการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล ผ่านการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.86 0.83 และ 0.93 ตามลำดับ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่มย่อย วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลของอาจารย์นิเทศ และของผู้รับบริการ อยู่ในระดับมาก
2. การปฏิบัติที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดมีความสอดคล้องกันทั้ง 3 กลุ่มคือด้านจิตบริการที่ดี โดยการปฏิบัติการพยาบาลที่อ่อนโยน มีเมตตา ใส่ใจความรู้สึก และดูแลเหมือนญาติ
3. การปฏิบัติที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำ คือ ด้านการรวบรวมข้อมูลตามสภาพจริงโดยไม่ตัดสินผู้รับบริการ และด้านการวางแผนการพยาบาลที่เหมาะสมกับสภาพจริงของวิถีชีวิตครอบครัว ชุมชน
4. ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ พบปัจจัยที่มีคะแนนสูงสุด 3 อันดับแรกคือ แบบอย่างของอาจารย์นิเทศ กิจกรรมการฝึกแบบครอบครัววงการศึกษา การเรียนรู้และการปลูกฝังจากครอบครัวของนักศึกษา

ข้อเสนอแนะ 1. ควรมีนโยบายการพัฒนาอาจารย์นิเทศในการปฏิบัติ การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา

2. ควรส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ครอบครัววงการศึกษา และกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตหรือการปฏิบัติการพยาบาลในชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ระหว่างกลุ่มนักศึกษา

3. ควรศึกษาวิจัยผลกระทบต่อสังคมจากการปฏิบัติการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

คำสำคัญ : การดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ นักศึกษาพยาบาล การพยาบาลชุมชน

* พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี

Opinions of Nursing students, Nursing Faculty, and Clients on Humanized Community Care Nursing Practicum and Its Related Factors

Prapai kittiboonthawal M.P.H* Jeeraporn chuencham M.P.H*

Pudsadee korjedee M.P.H* Katkaew Sondee M.P.H* Phuwasi Singraphai M.C.A*

Abstract

The objective of this descriptive study was to examine the opinions of nursing students, nursing faculty, and clients on humanized community care nursing practicum and its related factors perceived by nursing students. The population comprised 78 second year nursing students at Boromarajonani College of Nursing, Saraburi, 10 nursing faculties, and 78 clients in community. Research instruments used in this study were three questionnaires developed by the researcher: humanized community care nursing practicum questionnaire perceived by nursing students, the student's humanized community care nursing practicum questionnaire perceived by nursing faculty and their clients. Content was validated by three content experts. The internal consistency reliability by Cronbach's alpha were 0.86, 0.83, and 0.93, respectively. Data collection was conducted using questionnaires and focus group discussion. Data were analyzed by mean, percentage and content analysis.

Results were as follow.

1. The scores on humanized community care nursing practicum of nursing student as perceived by students, faculty, and clients were all at the high level.
2. The highest mean score of humanized practicum across three groups of students, faculty, and clients were similar, central on service mind, which were gentleness, kindness, compassion, and family-like caring.
3. The lowest mean scores of humanized practicum were the nonjudgmental data collection, and the plan of nursing care to match lifestyle and situation in community.
4. The students' opinions on factors influencing their humanized community practicum were the teacher role model, the practicum on family case study, and the life learning in calculated from the students' family.

It is recommendation as follow.

1. The faculty should have policy on nursing supervision development on the humanized community care nursing practicum.
2. There should be encouragement on learning activities, family case study, and sharing real-life learning or humanized community nursing practicum among groups of students.
3. Faculty should conduct research on the impacts of humanized community nursing practicum on society.

Keywords : Humanized care , Nursing student , Community nursing practicum

---

* Boromarajonani college of nursing, Saraburi

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มุ่งผลิตพยาบาลที่เน้นชุมชนเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษา สามารถปฏิบัติงานในสถานบริการทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกับสภาพการณ์จริงตามวิถีชีวิตของชุมชนและสังคม ตามเอกลักษณ์ของสถาบันพระบรมราชชนก คือ สร้างคนจากชุมชนเพื่อตอบสนองระบบสุขภาพชุมชน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจะต้องมีความโดดเด่นของอัตลักษณ์บัณฑิตในการดูแลด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์ (Humanized Care) มีพฤติกรรมให้บริการที่เป็นมิตร มีความรัก ความเมตตา ใส่ใจในปัญหาและความทุกข์ของผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง ให้บริการตามปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการที่เป็นจริง โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการเป็นหลัก วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสระบุรี มีการจัดการเรียนการสอนที่ปลูกฝังการบริการสุขภาพอย่างเอื้ออาทรด้วย หัวใจความเป็นมนุษย์มาอย่างต่อเนื่อง โดยนำแนวคิดการดูแลอย่างเอื้ออาทรเป็นแกนของหลักสูตรมาตั้งแต่ ปี 2546 โดยตระหนักดีว่า บริการสุขภาพเป็นบริการเกี่ยวกับชีวิตและเลือดเนื้อของมนุษย์ เป็นบริการเชิงมนุษยธรรม¹ ต้องบริการด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์ คือมีความรัก ความเมตตา กรุณาเป็นที่ตั้ง ใส่ใจความรู้สึก ความทุกข์ยากและบริบททางสังคม² ใด ๆ ก็ดี ปัจจุบันสภาพบริการสาธารณสุขจำนวนมากไม่น้อยที่มีบริการเป็นแบบ เครื่องจักรบริการ (Service machine) มากขึ้น การทำงานทุกอย่างต้องเป็นระบบ เป็นขั้นเป็นตอนตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด จัดทำเอกสารแสดงขั้นตอนที่ชัดเจน และใช้เวลาอย่างมากไปกับการตรวจเอกสาร³ โดยที่ปรัชญาการสาธารณสุขแนวใหม่เน้นการมองสุขภาพในลักษณะของความเป็นมนุษย์ และมีมิติทางสังคม นักวิชาการต่างมีความเห็นว่า หลักสูตรของวิชาชีพด้านการสาธารณสุข

ทุกรายวิชาควรสร้างความเข้าใจความเป็นมนุษย์ และทักษะของความสัมพันธ์ที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์จนเข้าถึงมิติความเป็นคน⁴ การพัฒนาให้บัณฑิตมีอัตลักษณ์การบริการสุขภาพด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมพัฒนานักศึกษา ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบ วิชาปฏิบัติการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 1 ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ซึ่งมีลักษณะวิชามุ่งปฏิบัติการพยาบาลที่เน้นชุมชนด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์ มีการจัดกิจกรรมการเรียนที่ส่งเสริมความเข้าใจมนุษย์ โดยการเตรียมความพร้อมแนวทางปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ก่อนการฝึกปฏิบัติ มีการมอบหมายครอบครัวกรณีศึกษาให้นักศึกษาดูแลอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมปรึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสะท้อนคิดระหว่างกลุ่มนักศึกษาและอาจารย์ และนำเครื่องมือศึกษาชุมชน 7 ชั้น ได้แก่ แผนที่เดินดิน ผังเครือญาติ โครงสร้างองค์กรชุมชนระบบสุขภาพชุมชน ปฏิทินชุมชน ผังประวัติศาสตร์ชุมชน และประวัติชีวิต มาใช้เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจข้อมูลทางมานุษยวิทยามากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาผลการปฏิบัติการพยาบาลที่เน้นชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาลตามความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศ

3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาลตามความคิดเห็นของผู้รับบริการ

4. ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล

สมมติฐานการวิจัย

1. การปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามการรับรู้ของนักศึกษายู่ในระดับมาก

2. การปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาลตามความคิดเห็นของอาจารย์ อยู่ในระดับมาก

3. การปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาลตามความคิดเห็นของผู้รับบริการอยู่ในระดับมาก

4. ปัจจัยที่มีต่อการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วยปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ด้านการเรียนรู้ภาคทฤษฎี แบบอย่างของครูนิเทศ กิจกรรมการฝึกภาคปฏิบัติ และด้านแหล่งฝึกปฏิบัติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

- กิจกรรมการเตรียมความพร้อม
- การศึกษาชุมชน โดยใช้เครื่องมือ 7 ชิ้น
- การรวบรวมข้อมูลครอบครัวตามสภาพการณ์จริงอย่างต่อเนื่อง
- การวิเคราะห์ปัญหา/ความต้องการที่แท้จริงของผู้รับบริการ
- การวางแผนการพยาบาลที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตครอบครัวและชุมชน
- ปฏิบัติการพยาบาลที่เป็นมิตร มีความรักความเมตตาใส่ใจความทุกข์
- ประเมินผลโดยเน้นการพึ่งตนเองได้ของประชาชน

ความคิดเห็นและการรับรู้ต่อการปฏิบัติของนักศึกษา

- การรับรู้ของตนเอง
- ความคิดเห็นของอาจารย์
- ความคิดเห็นของผู้รับบริการ

ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์

- ด้านการเรียนรู้ภาคทฤษฎี
- ด้านแบบอย่างของอาจารย์นิเทศ
- ด้านแหล่งฝึกปฏิบัติ และ กิจกรรมการฝึกปฏิบัติ
- ด้านอื่นๆ เช่น ประสบการณ์ชีวิต สิ่งแวดล้อมในวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล และศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ วิชาปฏิบัติการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 1 ภาคการศึกษาที่ 3 ปีการศึกษา 2554 ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน พ.ศ.2554

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ มี 3 กลุ่ม ได้แก่ นักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี ชั้นปีที่ 2 จำนวน 78 คน อาจารย์นิเทศจำนวน 10 คน ผู้รับบริการที่เป็นกรณีศึกษาของนักศึกษาพยาบาล จำนวน 78 คน โดยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล มี 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 25 ข้อ ส่วนที่ 2 เป็นแบบรายการเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้รับบริการต่อการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาลมี 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 25 ข้อ ส่วนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิด 1 ข้อ

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาลมี

2 ส่วน ส่วนแรกเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 25 ข้อ ส่วนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิด 1 ข้อ

4. แบบสัมภาษณ์และเครื่องบันทึกเสียงการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาแบบประเมินการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถามใน 5 ด้าน ได้แก่ด้านการรวบรวมข้อมูลตามสภาพการณ์จริงโดยไม่ตัดสินผู้รับบริการ ด้านการวิเคราะห์ปัญหา/ความต้องการที่แท้จริงของผู้รับบริการ ด้านการวางแผนการพยาบาลที่เหมาะสมกับสภาพจริงของวิถีชีวิตครอบครัว ชุมชน ด้านการปฏิบัติการพยาบาลที่เป็นมิตร มีความรัก ความเมตตา ใส่ใจความทุกข์ และ ด้านประเมินผลร่วมกับผู้รับบริการโดยเน้นการพึ่งตนเองได้ของประชาชน จากนั้นผู้วิจัยนำมาปรับปรุงข้อคำถามแก้ไขภาษา-rayข้อ ให้ชัดเจนเหมาะสม

2. การตรวจสอบ ความเที่ยงโดยทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท จำนวน 30 คนและหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น แบบสอบถามการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนตามการรับรู้ของนักศึกษา 0.86 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้รับบริการ 0.83 และแบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศ 0.93 การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูลแต่ละกลุ่ม ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน 2554 ดังนี้

1. กลุ่มนักศึกษาทำแบบประเมินการรับรู้ด้วยตนเองเมื่อสิ้นสุดการฝึกภาคปฏิบัติ

2. กลุ่มอาจารย์นิเทศตอบแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการปฏิบัติของนักศึกษาที่รับผิดชอบ

3. กลุ่มผู้รับบริการ กรณีศึกษาของนักศึกษาแต่ละหลังคาเรือน ให้ผู้ช่วยวิจัยที่ผ่านการอบรมเป็นผู้เก็บข้อมูลความคิดเห็นต่อการปฏิบัติของนักศึกษา

4. สัมภาษณ์เชิงลึกความคิดเห็นของนักศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติของนักศึกษาโดยสนทนากลุ่มย่อยนักศึกษาจากแหล่งฝึกต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้สถิติ เชนบรรยาย (Descriptive Research) ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. การปฏิบัติกรพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ตามความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศ และตามความคิดเห็นของผู้รับบริการ อยู่ในระดับมาก

2. การปฏิบัติที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดมีความสอดคล้องกันทั้ง 3 กลุ่ม คือ ด้านการปฏิบัติกรพยาบาลที่เป็นมิตร มีความรัก ความเมตตา ใส่ใจความทุกข์

3. การปฏิบัติที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำ ตามการรับรู้ของผู้รับบริการ คือ ด้านการรวบรวมข้อมูลตามสภาพการณ์จริงโดยไม่ตัดสินผู้รับบริการ และด้านที่มีการปฏิบัติต่ำ ตามการรับรู้ของนักศึกษาและอาจารย์ คือด้านการวางแผนการพยาบาลที่เหมาะสมกับสภาพจริงของวิถีชีวิตครอบครัวชุมชน

4. ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติกรพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ พบปัจจัยที่มีคะแนนสูงสุด 3 อันดับแรกคือ แบบอย่างของอาจารย์นิเทศ กิจกรรมการฝึกปฏิบัติโดยใช้ครอบครัวกรณีศึกษา และการเรียนรู้การปลูกฝังจากครอบครัวของนักศึกษา

ตาราง คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์
ของนักศึกษาพยาบาล ตามการรับรู้ของตนเอง ความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศ และผู้รับบริการ

การประเมินรายด้าน	ผู้ประเมินการปฏิบัติของนักศึกษา					
	นักศึกษา		อาจารย์นิเทศ		ผู้รับบริการ	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
ด้านการรวบรวมข้อมูลตามสภาพการณ์จริงโดยไม่ตัดสินผู้รับบริการ	4.18	0.32	4.19	0.39	4.11	0.59
ด้านการวิเคราะห์ปัญหา/ความต้องการที่แท้จริงของผู้รับบริการ	4.09	0.39	4.07	0.44	4.33	0.51
ด้านการวางแผนการพยาบาลที่เหมาะสมกับสภาพจริงของวิถีชีวิตครอบครัว ชุมชน	3.96	0.47	3.92	0.50	4.26	0.57
ด้านการปฏิบัติการพยาบาลที่เป็นมิตรมีความรัก ความเมตตา ใส่ใจความทุกข์	4.26	0.39	4.22	0.44	4.50	0.48
ด้านประเมินผลร่วมกับผู้รับบริการโดยเน้นการพึ่งตนเองได้ของประชาชน	4.19	0.44	4.03	0.51	4.38	0.52
โดยภาพรวม	4.15	0.33	4.11	0.40	4.32	0.46

การอภิปรายผล

1. วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 1-3 เพื่อศึกษา คะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์ตามการรับรู้ของนักศึกษา ตามความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศ และตามความคิดเห็นของผู้รับบริการ ผลการศึกษาพบว่า เป็นไปตามสมมุติฐาน คือคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.15, 4.11 และ 4.32 ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์จากกระบวนการจัดการเรียนการสอนในการจัดให้นักศึกษาได้ศึกษารอบครัวและชุมชนอย่างเป็นองค์รวม และการใช้เครื่องมือ 7 ชิ้น ช่วยให้นักศึกษามีความละเอียดอ่อนต่อมิติทางสังคม และความเป็นมนุษย์ในการทำงานกับชุมชนและท้องถิ่น การแสดงพฤติกรรมของนักศึกษามีความสอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรซึ่งให้ความสำคัญกับการดูแลบุคคลรอบครัว ชุมชน แบบองค์รวมบนพื้นฐานของ-

ความเอื้ออาทร โดยทั้งนักศึกษา อาจารย์นิเทศ และผู้รับบริการมีความเห็นตรงกันว่าด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุด คือ การปฏิบัติการพยาบาลที่อ่อนโยน มีเมตตา การปฏิบัติการพยาบาลที่ใส่ใจความรู้สึก การแสดง ออกของผู้รับบริการ และการปฏิบัติการพยาบาลใส่ใจดูแลเหมือนญาติ ซึ่งล้วนเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความเอื้ออาทร อันเป็นพฤติกรรมที่พยาบาลผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติในระดับสูง⁶ และมีความสอดคล้องกับสมรรถนะบัณฑิตสถาบันพระบรมราชชนกด้านจิตบริการ (service mind) ในการให้บริการที่เป็นมิตร มีความรัก ความเมตตา ใส่ใจในความทุกข์ที่เป็นปัญหาของผู้รับบริการ

อย่างไรก็ตาม แม้การปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาอยู่ในระดับสูง แต่มีบางประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำ

กว่าข้ออื่น ซึ่งควรมีการพัฒนาต่อเนื่องนั้นคือ ด้านการรวบรวมข้อมูลตามสภาพจริงโดยไม่ตัดสินผู้รับบริการ และด้านการวางแผนการพยาบาลที่เหมาะสมกับสภาพจริงของวิถีชีวิตครอบครัว ชุมชน โดยเฉพาะประเด็นการค้นหาศักยภาพและทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในชุมชน หรือครอบครัว เพื่อนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพ ผลการศึกษาดังกล่าว มีความสอดคล้องกับรายงานการวิจัยในวิทยาลัยพยาบาล ซึ่งพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้กรอบความคิดและประสบการณ์ของตนเองในการเก็บข้อมูลและสรุปความ ทำให้ได้ข้อมูลคลาดเคลื่อนจากความจริงที่ศึกษา⁷ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เพิ่งเริ่มฝึกปฏิบัติการพยาบาล จึงมีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการทำตามแบบอย่าง ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้เริ่มต้น โดยนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าแบบอย่างของอาจารย์นิเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ อย่างไรก็ตามการเป็นแบบอย่างสำหรับนักศึกษาในการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ต้องใช้เวลาในการปฏิบัติการพยาบาลค่อนข้างมาก⁸ และอาจารย์ต้องเข้าใจข้อมูลในสภาพจริงและชี้ประเด็นกระตุ้นความคิดของนักศึกษา แต่มีรายงานพบว่า อาจารย์ยังขาดทักษะดังกล่าวและต้องการพัฒนาทักษะการจับประเด็นและสรุปประเด็นในระดับมาก⁹ ปัจจัยนี้จึงอาจมีผลต่อการปฏิบัติของนักศึกษา อันส่งผลกระทบต่อวิเคราะห์เพื่อวางแผนการพยาบาลที่เหมาะสมกับสภาพจริงของวิถีชีวิต ครอบครัว ชุมชนด้วย เพราะการคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical thinking) เป็นการคิดที่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูลตามสภาพจริง ที่รวบรวมอย่างเป็นระบบเชื่อมโยงสู่การแก้ปัญหา/ความต้องการที่แท้จริงของผู้รับบริการตามบริบทของชีวิตจริงด้วยความเข้าใจความรู้สึกและไม่เพิกเฉยต่อความต้องการของผู้รับบริการ¹⁰

2. วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 4 ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา

ผลการศึกษาพบปัจจัยที่มีคะแนนสูงสุด 3 อันดับแรก คือ แบบอย่างของอาจารย์นิเทศ ร้อยละ 60.25 กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ครอบครัวกรณีศึกษา ร้อยละ 43.58 การเรียนรู้และการปลูกฝังจากครอบครัว ร้อยละ 42.30 นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ การเขียนบันทึกสะท้อนคิด (Journal writing) หรือ การบันทึกวิดีโอการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ แบบอย่างพยาบาลพี่เลี้ยงในแหล่งฝึกปฏิบัติ บริบทของแหล่งฝึกปฏิบัติ ล้วนมีผลต่อการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาเช่นกัน ผลการศึกษาดังกล่าวอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

2.1 แบบอย่างของอาจารย์นิเทศ ร้อยละ 60.25 ของนักศึกษามีความคิดเห็นว่าแบบอย่างของอาจารย์นิเทศเป็นปัจจัยที่มีผลสูงสุดในการปฏิบัติการพยาบาลชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา โดยนักศึกษาระดับปริญญาตรีจะประทับใจการแสดงออกของอาจารย์ต่อผู้รับบริการและพยายามเลียนแบบ เช่น

"ครูสอนให้สังเกตสิ่งรอบข้าง นักศึกษาดูได้จริงๆ แต่อาจารย์ถามรอบทั้งซ้าย ขวา หน้า หลัง ชักถามแบบพูดคุยกุศลธรรมดาแต่ได้ข้อมูลรอบด้าน อยากทำได้แบบอาจารย์"

"ครูเป็นแบบอย่างที่ดีสอนการใช้คำพูดอย่างเวลาคนไข้ดื่มน้ำพานักศึกษาจะบอกชื่อไม่ดีของกาแฟแต่อาจารย์จะถามว่า ทำไม่ต้องดื่มทุกวัน ถ้าไม่ดื่มจะเป็นอย่างไรบ้าง อยากเลิกน้..."

ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom: 1976) และทฤษฎีปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura: 1986) โดยบลูม กล่าวถึงพฤติกรรมด้านการปฏิบัติว่าเกิด

จากจุดเริ่มต้นคือการเลียนแบบและการลงมือทำตามความถูกต้อง¹¹ และเบนคูรากล่าวว่า บุคคลจะสังเกตการกระทำของผู้อื่นแล้วพยายามเลียนแบบพฤติกรรมนั้น โดยเริ่มจากการให้ความสนใจต่อตัวแบบ ซึ่งความสามารถของตัวแบบจะเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดความสนใจ นักศึกษาจะจดจำจินตภาพเกี่ยวกับขั้นตอนการแสดงพฤติกรรม และลองแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ ถ้าผลที่ตัวแบบกระทำเป็นเชิงบวกก็จะสนใจให้เกิดการแสดงพฤติกรรมตามแบบมากขึ้น¹²

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ครอบครัวกรณีศึกษา ร้อยละ 43.58 ของนักศึกษามีความคิดเห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลในการปฏิบัติการพยาบาลที่เน้นชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา โดย มีการเรียนรู้ 2 ลักษณะ คือ เรียนรู้ความทุกข์ยากของครอบครัว กรณีศึกษา และเรียนรู้การปฏิบัติของสมาชิกครอบครัวกรณีศึกษาต่อนักศึกษา ดังนี้

2.2.1 ความทุกข์ยากของครอบครัวกรณีศึกษาครอบครัวที่มีความทุกข์ยากในชีวิต เช่น ฐานะยากจน เจ็บป่วยต้องการความช่วยเหลือเนื่องจากทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้น้อย ครอบครัวต้องดิ้นรนหาเงินเลี้ยงครอบครัว หรือครอบครัวที่สมาชิกครอบครัวทอดทิ้งไม่ดูแลกัน ทำให้ได้เรียนรู้และสัมผัสความเป็นมนุษย์ได้อย่างรวดเร็ว

"บ้านกรณีศึกษาของดิฉัน เคนไม่ได้ขาอ่อนแรงทั้ง 2 ข้าง จะไปผ่าตัดกระดูกหลัง ไม่มีค่ารถไม่มีคนเฝ้าบ้าน สามีทิ้ง ลูกชายก็ไม่ยอมรับแม่เพราะแม่ไม่ได้เลี้ยงมาตั้งแต่เล็ก ลูกสาวก็กินยาจิตเวช ตัวเองเคนไม่ได้แต่ต้องทำขนมให้ลูกสาวช่วยขาย นำสงสารมาก"

"ประทับใจ case ตั้งครรภ์วัยรุ่น อยู่กระต๊อบ ยากจนมาก พ่อไล่ออกจากบ้าน ตอนแรกคิดว่าเขาคงไม่สนใจเลี้ยงลูก แต่พ่อศึกษาจริงๆว่าถึงเขาเป็นวัยรุ่นแต่ก็รักลูก และยายก็รักหลานมาก

ออกไปรับจ้างหาเงินเลี้ยงหลานและหลาน ถึงบ้านเขาไม่มีท่าคนอื่นแต่สิ่งที่มีมากกว่าคนอื่นคือความรักที่ยิ่งใหญ่ของยาย"

นอกจากนี้ การศึกษาครอบครัวอย่างต่อเนื่องได้พุดจาใต้ตาม สัมผัส รับฟังอย่างใส่ใจ ทำให้รู้จักเอาใจเขามาใส่ในเรา ยอมรับและเข้าใจผู้รับบริการในสิ่งที่เขาเป็น ไม่ใช่ให้เขาเป็นในสิ่งที่เราอยากให้เป็น และควรตระหนักถึงความมีอิสระที่จะดำเนินชีวิตและความสุขที่เหลือของผู้รับบริการ¹³⁻¹⁵ ซึ่งการสอนจากสภาพจริงในคลินิกทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงที่มีการรับรู้ อารมณ์ ความรู้สึกจากประสาทสัมผัสทุกส่วนในการเสริมสร้างทักษะทางวิชาชีพพยาบาล¹⁶

2.2.2 เรียนรู้การปฏิบัติของสมาชิกครอบครัวกรณีศึกษาต่อนักศึกษา โดยครอบครัวที่นักศึกษาได้รับมอบหมายให้ดูแลเป็นครอบครัวชนบทที่มีชีวิตเรียบง่ายอยู่ใกล้ชัชชระมชาติ ใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชนในการบำรุงสุขภาพ เช่นรับประทานกล้วยน้ำว้าเป็นประจำ มีวิถีชีวิตไม่เร่งรีบ มีสัมพันธภาพที่ดีกับนักศึกษา ให้ความสำคัญ รอคอยมาเยี่ยมของนักศึกษาทำให้นักศึกษารู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บางครั้งสมาชิกครอบครัวทำขนมไว้ให้นักศึกษาเก็บผลไม้ไว้ให้ ทำให้นักศึกษาเรียนรู้การมีน้ำใจและความจริงใจที่มีให้กันด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ เช่น "ประทับใจวิถีชีวิตชนบทให้การต้อนรับนักศึกษาดี พุดจาดี อบอุ่นและจริงใจ มีอะไรก็แบ่งปัน มีมะม่วง กล้วยหวีใหญ่ๆก็เก็บไว้ให้ นั่งรอให้มาเยี่ยม "

"วันปิด case คุณลุงแจกพระคนละองค์ และอวยพรให้เรียนสำเร็จ เป็นพยาบาลที่มีความก้าวหน้า ขนาดไม่ใช่ญาติ แต่พุดเหมือนเป็นญาติผู้ใหญ่ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเราต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างดี"

2.3 การเรียนรู้และการปลูกฝังจากครอบครัวของนักศึกษา เป็นปัจจัยที่มีผลในการ

ปฏิบัติการพยาบาลที่เน้นชุมชนด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา โดยนักศึกษา ร้อยละ 32.05 เห็นว่า การที่ตนมีการปฏิบัติการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ได้นั้น เกิดจากการหล่อหลอมบ่มเพาะอย่างต่อเนื่องจากครอบครัวเป็นสำคัญ การอบรมสั่งสอนและแบบอย่างของพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ในการปฏิบัติในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยไม่หวังผลตอบแทน การสุใจที่ได้ช่วยเหลือคนที่เดือดร้อนที่ครอบครัวและชุมชนชนบทปฏิบัติสืบทอดมา ทำให้ลูกหลานปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะเดียวกัน เช่น "คุณยายเป็นหมอดำยาและเป็นหมอพื้นบ้านเวลามีคนเจ็บป่วยมาหาคุณยายจะต้อนรับและดูแลดี เป็นแบบอย่างที่อยู่ในใจในการช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน "

"คนเราไม่เหมือนกัน เพื่อนที่ครอบครัวเขาสอนมาดีก็แสดงออกดี พุดจาดี คนที่ไม่ดีก็แกล้ง"

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในชนบทภาคอีสานถึงร้อยละ 70.52 ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าภาคอีสานเป็นสังคมชนบทที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย มีน้ำใจ แบ่งปัน เอื้ออาทรเหมือนญาติมิตร ซึ่งตามทฤษฎีการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์อธิบายว่าการบ่มเพาะทั้งจากครอบครัวและจากสังคม ทำให้นักศึกษาพยาบาลมีประสบการณ์เดิมที่มีผลต่อมุมมองและการปฏิบัติของพยาบาล¹⁷ และแสดงพฤติกรรมให้เพื่อนเห็นตัวอย่าง ซึ่งร้อยละ 20.51 นักศึกษาเห็นว่า ได้เรียนรู้วิธีปฏิบัติการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์จากเพื่อนในกลุ่ม ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับรายงานการวิจัยที่พบว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน ผู้เรียน และผู้รับบริการเป็นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ของผู้เรียน¹⁸

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร ควรมีนโยบายการพัฒนาอาจารย์พิเศษในการปฏิบัติการพยาบาลด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา
2. ด้านการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน
  - 2.1 ควรส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ครอบครัวกรณีศึกษา โดยพิจารณาครอบครัวที่มีความทุกข์ยาก และมีความพร้อมในการให้นักศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
  - 2.2 จัดเวทีสำหรับนักศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตหรือประสบการณ์ปฏิบัติการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์
3. ด้านการวิจัย ควรมีการศึกษาวิจัยผลกระทบหรือประโยชน์และคุณค่าต่อสังคมจากการปฏิบัติการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

1. สถาบันพระบรมราชชนก. (2554). คู่มือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอัตลักษณ์บัณฑิต. สถาบันพระบรมราชชนก. (อัคราเสนา), หน้า 3.
2. ลดาวัลย์ รวมเมฆ. (2551). เอกสารการบรรยายเรื่อง การพัฒนาคุณภาพบริการพยาบาล: Humanized Health Care. วันที่ 24-25 เมษายน 2551 ณ ห้องประชุมโรงแรมมิราเคิลกรุงเทพ.
3. สถาบันระบบสาธารณสุข. (2544). Humanized Health Care. Retrieved from <http://www.hsri.or.th/en/node/680> สืบค้นวันที่ 12 เมษายน 2554.
4. ประเวศ วะสี. (2549). ยุคที่ 2 ของการสาธารณสุขไทย ระบบบริการสุขภาพที่มีหัวใจความเป็นมนุษย์. เอกสารประชุม

- วิชาการ HA National Forum ครั้งที่ 7 หัว
ข้อ "นวัตกรรมตามรอยและวัดผล
คุณภาพ" วันที่ 14-17 มีนาคม 2549 ณ ศูนย์
ประชุมอิมแพค เมืองทองธานี กรุงเทพฯ:
สถาบัน
พัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล .
5. โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ.
(2554). เครื่องมือ 7 ชิ้น ที่ทำให้งานชุมชน
ง่ายได้ผลและสนุก. พิมพ์ครั้งที่ 9.
นนทบุรี: สำนักพิมพ์สุขภาพา, หน้า 24
  6. วารุณี มีเจริญ และศักดิ์มงคล เชื้อทอง.
(2550). รายงานการวิจัยเรื่อง พฤติกรรม
เอื้ออาทรในการปฏิบัติกรพยาบาลของ
ผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรพยาบาล
ศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลใน
สังกัดกระทรวงสาธารณสุข.
  7. เพ็ญจมาศ คำชนะ. (2552). รายงานวิจัย
เรื่อง ผลของการจัดการเรียนการสอน
โดยใช้การจัดการเรียนการสอนแบบ
บูรณาการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ใน
การเตรียมฝึกภาคปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติ
การพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ1.
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี.
รุ่งทิวา ชื่นชอบ. (2554). การพยาบาลผู้
สูงอายุด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์.
Srinagarin Medical Journal. Vol 22
number 5, หน้า 2 .
  9. อลิสา ศิริเวชสุนทร และ สาลิกา เมธนา
วิน. (2550). รายงานวิจัยการประเมิน
ศักยภาพของอาจารย์และผลลัพธ์ที่เกิด
ขึ้นในการจัดการเรียนการสอนแบบ
บูรณาการ. กรุงเทพฯ: ออนพรีนซ์ออฟ.
  10. Stein B. & Other. (2007). Humanizing
Care through the valuation of the human
being: resignification of values and
principle by health professionals. Review
Latino American. Enfermagem. 15 (1),
P.1-10.
  11. Bloom,B (1975).Taxonomy of
Education Objective Handbook
I.Cognitive Domain . Newyork:David
Mckay.
  12. Bandura, A. (1986). Social foundations
of thought and action: A social cognitive
theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-
Hall.
  13. สุริยะ วงศ์คาเทพ. (2553). แนวคิดและ
หลักการในการดูแลด้วยหัวใจความเป็น
มนุษย์. เอกสารประกอบการอบรมฟื้นฟู
วิชาการ เรื่อง หัวใจความเป็นมนุษย์กับ
การรักษาพยาบาลขั้นต้นระดับปฐมภูมิ.
วันที่ 11-15 ตุลาคม 2553. โรงพยาบาล
สมเด็จพระพุทธชินราช เด่นชัย.
  14. Howard Jan. (1977). Humanized Health
Care: the implications of technology
Centralization,and self care. Medicalcare.
15 (5) May 1977. P.11-26.
  15. Easton, K.L.(2007). A Call for new
innovation models for continuing care
centers that humanized care and promote
Quality Of Life.[cited August 25].
retrieved from [http: www.Stride
magazine.com /article/2011/q3/
innovation models](http://www.Stride
magazine.com /article/2011/q3/
innovation models).
  16. วิจิตรา กุสุมภ์.(2550).รายงานการวิจัย
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการ
พยาบาลเพื่อบรรเทาปวดในผู้ป่วยหลัง
ผ่าตัดของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัย
พยาบาลเกื้อการุณย์.
  17. Kleiman ,S(2012) .Humanistic Nursing
Theory .Web site: June 1, 2012 retrieved
from [http://www.humanistic-nursing
.com/faq.htm](http://www.humanistic-nursing
.com/faq.htm).
  18. นาทยา วงศ์ยะรา และคณะ (2554).
รายงานวิจัย พฤติกรรมกรให้การดูแล
ด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์ของ
นักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรม
ราชชนนี ราชบุรี.